

Sprawa C-468/22**Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym****Data wpływu:**

14 lipca 2022 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Spetsialisiran nakazatelen sad (Bułgaria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

13 lipca 2022 r.

Oskarżony:

VB

POSTANOWIENIE

Data: 13 lipca 2022 r.

Sofia

Spetsialisiran nakazatelen sad

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

po rozpoznaniu [...]

w sprawie karnej, w której jest dopuszczalne oskarżenie publiczne [...]

Postępowanie określają art. 485 i nast. Nakazatelno-protsesualen kodeks (kodeksu postępowania karnego, zwanego dalej „NPK”) oraz art. 267 akapit drugi TFUE.

1. W sprawie C-430/22 sąd odsyłający wskazał na spoczywający na nim na mocy art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy 2016/343 obowiązek powiadomienia osoby skazanej zaocznie o przysługującym jej prawie do złożenia wniosku o wznowienie postępowania. Po złożeniu tamtego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym okazało się, że ta sama trudność pojawia się w przypadku innej okoliczności, o której należy ewentualnie powiadomić,

a mianowicie obowiązku osobistego stawiennictwa przed sądem rozpoznającym wniosek o wznowienie postępowania. Przede wszystkim pojawiają się jednak wątpliwości, czy obowiązek ten jest zgodny z art. 9 dyrektywy 2016/343.

2. Wymaga to zwrócenia się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującym pytaniem prejudycjalnym:

Czy przepis krajowy taki jak art. 423 ust. 3 NPK, który zobowiązuje osobę składającą wniosek o wznowienie postępowania z tego względu, że była nieobecna i nie zachodził żaden z przypadków określonych w art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343, do osobistego stawiennictwa przed sądem w celu rozpoznania tego wniosku co do istoty, jest zgodny z art. 9 tej dyrektywy i zasadą skuteczności?

Okoliczności faktyczne w postępowaniu głównym

3. Przeciwno VB został wniesiony akt oskarżenia o udział w zorganizowanej grupie przestępczej razem z określoną liczbą innych osób mającej na celu wzbogacenie się poprzez uprawę i sprzedaż narkotyków, oraz o posiadanie broni, podlegające karze na podstawie art. 321 ust. 3 pkt 2 w związku z ust. 2 Nakazaten kodeks (kodeksu karnego, zwanego dalej „NK”), o współposiadanie narkotyków i prekursorów narkotykowych w trzech przypadkach, podlegające karze na podstawie art. 354a ust. 2 i ust. 1 w związku z art. 20 ust. 2 NK, oraz o współposiadanie broni palnej i amunicji bez wymaganego zezwolenia, podlegające karze na podstawie art. 339 ust. 1 w związku z art. 20 ust. 2 NK. Za te przestępstwa są przewidziane kary pozbawienia wolności od 3 do 10 lat za pierwsze przestępstwo, do 3 do 10 lat i od 5 do 15 lat za drugie przestępstwo oraz od 2 do 8 lat za trzecie przestępstwo.

4. Postępowanie jest prowadzone pod nieobecność VB. Do chwili obecnej nie został on oficjalnie powiadomiony o stawianych mu zarzutach oskarżenia. Ponadto nie został on powiadomiony o wpłynięciu do sądu aktu oskarżenia, ani o terminie i miejscu rozprawy przed sądem oraz skutkach jego niestawiennictwa.

5. Powodem tego jest to, że nie można ustalić jego miejsca pobytu. W trakcie postępowania przygotowawczego podejrzany uciekł bezpośrednio przed aresztowaniem przez policję. Był on ścigany również na mocy europejskiego nakazu aresztowania, ale nie udało się ustalić jego miejsca pobytu. Dlatego nie został powiadomiony o wniesionym przeciwko niemu oskarżeniu. W ramach postępowania sądowego wszczęto przeciwko niemu ponownie poszukiwania, ale nie ustalono jego miejsca pobytu.

6. W trakcie postępowania przygotowawczego i sądowego był on reprezentowany przez trzech obrońców z urzędu. Żaden z nich nigdy go nie widział ani nie utrzymywał kontaktu z jego krewnymi.

7. Postępowanie nadal się toczy. Trwa już drugi rok. Większość dowodów została już zebrana. Istnieje pewien stopień prawdopodobieństwa, że VB zostanie skazany, a w szczególności zostanie skazany na karę pozbawienia wolności, którą faktycznie musiałby odbyć.

8. Jest to kwestia, która daje sądowi odsyłającemu powód do niepokoju.

Ustawodawstwo krajowe przyznaje VB prawo do złożenia wniosku o wznowienie postępowania wyłącznie na tej podstawie, że nie brał udziału w rozprawie (zob. poniżej, pkt 10–14).

Ustawodawstwo krajowe wymaga jednak jego osobistego stawiennictwa jako warunku rozpoznania zasadności wniosku o wznowienie postępowania (zobacz poniżej, pkt 18–21).

Istnieją wątpliwości, czy wymóg ten nie jest sprzeczny z art. 9 dyrektywy 2016/343.

PRZEPISY PRAWA UNII

9. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym, Dz.U. L 65 z dnia 11 marca 2016 r., zwana dalej „dyrektywą 2016/343”.

PRZEPISY PRAWA KRAJOWEGO

Nakazatelen kodeks (kodeks karny, Bułgaria), ogłoszony w DV nr 26 z dnia 2 kwietnia 1968 r., ostatnia nowelizacja: DV nr 84 z dnia 8 października 2021 r., zwany dalej „NK”;

Nakazatelno-protsesualen kodeks (kodeks postępowania karnego, Bułgaria), ogłoszony w DV nr 86 z dnia 28 października 2005 r., ostatnia nowelizacja: DV nr 32 z dnia 26 kwietnia 2022 r., zwany dalej „NPK”;

10. Artykuł 423 ust. 1 NPK brzmi:

„W ciągu sześciu miesięcy od powzięcia wiadomości o prawomocnym wyroku karnym [...] osoba skazana zaocznie może złożyć wniosek o wznowienie postępowania karnego, powołując się na swoją nieobecność w postępowaniu karnym [...]”.

11. Komentarz do tego przepisu: jeżeli osoba została skazana w postępowaniu sądowym, w którym nie brał udziału i nie została oficjalnie powiadomiona o wniesionym przeciwko niej oskarżeniu, przysługuje jej prawo do wznowienia postępowania na podstawie art. 423 ust. 1 NPK.

Oficjalne powiadomienie o oskarżeniu oznacza doręczenie aktu oskarżenia w trybie art. 219 NPK. Jest to szczególna procedura, w ramach której organ właściwy do prowadzenia postępowania karnego oficjalnie i formalnie informuje osobę o prowadzeniu przeciwko niej takiego postępowania karnego. Powiadomienie to obejmuje poinformowanie o domniemanym popełnionym przestępstwie, innych faktach spełniających znamiona przestępstwa przewidziane przez ustawę oraz kwalifikacji prawnej tego przestępstwa.

Wznowienie postępowania oznacza uchylenie wyroku zaocznego i ponowne rozpoznanie sprawy co do istoty w obecności oskarżonego, przy zapewnieniu jego szerokiego udziału osobistego.

12. W sprawie głównej bezsporne jest, że akt oskarżenia nie został doręczony VB. Również na etapie sądowym postępowania karnego nie powziął on wiadomości o tym akcie. W konsekwencji prawo krajowe wyraźnie przyznaje VB prawo do wystąpienia z wnioskiem o wznowienie postępowania i uzyskania tego wznowienia po ewentualnym wydaniu wyroku skazującego.

13. Zgodnie z art. 423 ust. 1 NPK wznowienie postępowania jest dopuszczalne, jeżeli osoba skazana zaocznie o to wystąpi. Wniosek – który należy złożyć na piśmie – jest sam w sobie wystarczający. Wniosek należy złożyć w ciągu sześciu miesięcy od powzięcia wiadomości o wyroku skazującym.

14. W konsekwencji ustawodawstwo krajowe przyznaje VB prawo do wystąpienia z wnioskiem o wznowienie postępowania i uzyskania tego wznowienia. W tym zakresie jest to zgodne z prawem Unii.

15. Artykuł 423 ust. 2 NPK brzmi:

„Złożenie wniosku nie wstrzymuje wykonania kary, chyba że sąd postanowi inaczej”.

16. Komentarz do tego przepisu: przepis ten należy rozpatrywać w związku z art. 424 ust. 2–4 i art. 425 ust. 2 NPK, które przewidują szczególną sądową procedurę badania wniosku o wznowienie postępowania. Zgodnie z art. 424 ust. 2 NPK nie wystarczy sam wniosek o wznowienie postępowania; musi on być rozpatrzony przez sąd na specjalnej rozprawie w obecności prokuratora i osoby skazanej. Sąd przesłuchuje te osoby i wydaje orzeczenie. W orzeczeniu tym uchyla wyrok karny i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania.

17. Wniosek o wznowienie postępowania sam w sobie nie prowadzi zatem do zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności; sąd może postanowić takie zawieszenie tylko w wyjątkowych przypadkach. Wykonanie kary pozbawienia wolności zostaje zawieszane dopiero po wznowieniu postępowania.

18. Artykuł 423 ust. 3 NPK brzmi: „Postępowanie w sprawie wznowienia postępowania karnego umarza się, jeżeli osoba skazana zaocznie nie stawia się na rozprawie bez uzasadnionego powodu”.

19. Komentarz do tego przepisu: ustanawiany jest dodatkowy, kolejny warunek uchylenia wyroku zaocznego na wniosek osoby skazanej zaocznie. Pierwszy warunek polega na złożeniu wniosku w ciągu sześciu miesięcy od powzięcia wiadomości o wyroku skazującym (art. 423 ust. 1 NPC); drugi warunek polega na osobistym stawiennictwie osoby skazanej zaocznie przed sądem w postępowaniu wszczętym na jej wniosek o wznowienie postępowania (art. 423 ust. 3 NPK).

20. Jeżeli osoba skazana zaocznie złoży wniosek o wznowienie postępowania, ale nie stawia się osobiście przed sądem, jej wniosek nie zostanie rozpoznany co do istoty. Zamiast tego postępowanie w sprawie tego wniosku zostanie umorzone. Wyrok zaoczny zostanie w ten sposób utrwalony.

21. W konsekwencji odmowa osobistego stawiennictwa przed sądem osoby skazanej zaocznie prowadzi do umorzenia postępowania; skazujący wyrok zaoczny pozostaje w mocy.

22. Przepis art. 423 ust. 3 NPK ustanawia odstępstwo; w pozostałych przypadkach wznowienia postępowania – art. 424 ust. 4 w związku z art. 422 ust. 1 NPC – takiego wymogu nie ma. W tych przypadkach niestawiennictwo skazanego, któremu przysługuje prawo do wznowienia postępowania, nie jest podstawą dla umorzenia postępowania.

23. Artykuł 423 ust. 4 NPK brzmi:

„Jeżeli osoba skazana zaocznie przebywa w zakładzie karnym w wykonaniu prawomocnego wyroku, a sąd wznowia postępowanie karne, postanawia w swoim orzeczeniu o zastosowaniu środka zabezpieczającego”.

24. Komentarz do tego przepisu: przepis ten umożliwia sądowi nie tylko wznowienie postępowania to znaczy uchylenie wyroku skazującego i ponowne rozpoznanie sprawy co do istoty, ale również nakazanie tymczasowego aresztowania danej osoby.

25. Tak więc dana osoba początkowo odbywa karę pozbawienia wolności na podstawie zaocznego wyroku skazującego. W związku z jej wnioskiem o wznowienie postępowania wyrok zaoczny zostaje uchylony; osoba ta nie może zatem dłużej odbywać kary, która ze swej natury została już uchylona. Sąd może jednak postanowić, aby nie zwalniać tej osoby, ale utrzymać jej areszt, aczkolwiek już jako środek procesowy, a mianowicie jako środek zabezpieczający „areszt tymczasowy”. Mimo uchylenia wyroku zaocznego i wznowienia postępowania zatrzymanie tej osoby zostaje w ten sposób utrzymane w mocy, aczkolwiek na innej podstawie.

26. Zakłada to jednak, że osoba skazana zaocznie rozpoczęła już odbywanie kary, ponieważ art. 423 ust. 4 NPK wymaga, aby osoba skazana zaocznie była zatrzymana w areszcie w celu wykonania kary.

27. Artykuł 423 ust. 4 NPK ustanawia odstępstwo; w pozostałych przypadkach wznowienia na podstawie art. 422 ust. 1 NPK nie ma takiego wymogu. W tych przypadkach kwestia [orzeczenia] środka zabezpieczającego nie jest rozważana – art. 424 ust. 4 w związku z art. 426 w związku z art. 353–355 NPK.

28. Ogólny komentarz do procedury na podstawie art. 423 NPK: procedura ta jest ukształtowana tak w celu zapewnienia, by osoba skazana zaocznie mogła zostać zatrzymana po wznowieniu postępowania. Stwarzane są w tym celu warunki do utrzymania w mocy tego zatrzymania po złożeniu przez tę osobę wniosku o wznowienie postępowania na podstawie art. 9 dyrektywy. Konkretnie:

29. Osoba skazana zaocznie ma prawo do wznowienia postępowania, jeżeli postępowanie przeciwko niej toczyło się zaocznie i nie została ona formalnie powiadomiona o oskarżeniu. Postępowanie to toczyło się zaocznie, ponieważ organ, który prowadził postępowanie karne przeciwko osobie, mimo dołożenia wszelkich starań, nie był w stanie ustalić jej miejsca pobytu w celu powiadomienia jej o oskarżeniu. Przyjmuje się zatem, aczkolwiek w sposób dorozumiany, że osobie skazanej zaocznie skutecznie udało się uciec.

30. Celem jest zatem uniemożliwienie tej osobie ponownej ucieczki po wznowieniu postępowania. W tym celu konieczne jest zatrzymanie osoby w areszcie tymczasowym.

31. Z tego powodu został ustanowiony art. 423 ust. 3 NPK, który wymaga osobistej obecności osoby skazanej zaocznie. Jeżeli osoba nie stawia się (to znaczy nadal jest zbiegiem), postępowanie wszczęte na jej wniosek zostanie umorzone. Wyrok zaoczny pozostaje w mocy.

32. Jeżeli jednak osoba skazana zaocznie stawia się przed sądem, istnieje już możliwość zatrzymania w wykonaniu zaocznego wyroku skazującego. Jest tak dlatego, że złożony przez nią wniosek nie skutkuje zawieszeniem wykonania kary – art. 423 ust. 2 NPK.

33. Zgodnie z art. 424 ust. 4 NPK sąd rozpoznaje wniosek o wznowienie postępowania na posiedzeniu jawnym; oznacza to, że najpierw wysłuchuje strony, a następnie podejmuje decyzję w określonym terminie, który z reguły wynosi maksymalnie 30 dni (art. 424 ust. 4 w związku z art. 426 w związku z art. 354 ust. 4 NPK). W tym okresie, jeżeli osoba skazana zaocznie zostanie zatrzymana w razie stawiennictwa przed sądem, odbywa ona karę pozbawienia wolności orzeczoną na podstawie zaocznego wyroku skazującego.

34. Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem sąd, który w swoim orzeczeniu uwzględni wniosek o wznowienie postępowania, w bardzo dużym odsetku przypadków stosuje środek zabezpieczający „tymczasowe aresztowanie”. Oznacza to, że osoba skazana zaocznie pozostaje w areszcie bez względu na to, czy skazujący ją wyrok zaoczny został uchylony.

35. Osoba ta, po ponownym postawieniu w stan oskarżenia, ma prawo w każdej chwili wystąpić o uchylenie aresztu. Wniosek ten jest rozpatrywany zgodnie z ogólnymi przepisami proceduralnymi, [a mianowicie] art. 65 i 270 NPK.

W PRZEDMIOCIE DOPUSZCZALNOŚCI WNIOSKU O WYDANIE ORZECZENIA W TRYBIE PREJUDYCJALNYM

36. VB nie został jeszcze skazany w sprawie głównej. Istnieje jednak pewien stopień prawdopodobieństwa, że zostanie przeciwko niemu wydany wyrok skazujący i stanie się on prawomocny.

38. Artykuł 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy 2016/343 wymaga określonego powiadomienia osoby, która została skazana zaocznie bez spełnienia warunków określonych w ust. 2. W konsekwencji na sądzie odsyłającym ciąży obowiązek dokonania takiego powiadomienia. Aby [to powiadomienie] było rzeczywiście użyteczne, konieczne jest przedstawienie w pełnym zakresie wszystkich wymogów proceduralnych, zgodnie z którymi należy złożyć wniosek o wznowienie postępowania. Oznacza to również poinformowanie VB, że musi stawić się osobiście przed sądem, który będzie badał zasadność jego wniosku o wznowienie postępowania; w przeciwnym razie jego wniosek nie zostanie rozpoznany, a postępowanie zostanie umorzone. Takie powiadomienie musi zostać dokonane tylko w przypadku, gdy art. 423 ust. 3 NPC jest zgodny z prawem Unii.

39. To determinuje interes sądu odsyłającego w ustaleniu, czy istnieje taka zgodność, tak aby wiedział, czy musi powiadomić VB o wymogu osobistego stawiennictwa przed sądem, aby VB uzyskał pozytywną odpowiedź na swój wniosek o wznowienie postępowania.

40. Dopuszczalność odesłania prejudycjalnego można również postrzegać jako warunkowaną przez inny punkt widzenia, a mianowicie w ramach pytania: czy byłoby zgodne z prawem Unii prowadzenie postępowania karnego pod nieobecność oskarżonego, gdyby wyrok zaoczny nie był uchylany wyłącznie na wniosek skazanego zaocznie, lecz musiałby on również stawić się osobiście przed sądem rozpoznającym zasadność tego wniosku, przy czym owo stawiennictwo mogłoby skutkować jego aresztowaniem i aresztowanie to mogło być kontynuowane po uchyleniu wyroku i wznowieniu postępowania?

41. Sąd odsyłający wskazuje, że rozpoznaje sprawę pod nieobecność VB. Oznacza to, że stosuje on do niego prawo Unii, w szczególności art. 8 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy 2016/343. Sąd odsyłający musi zatem upewnić się nie

tylko do co tego, że prowadzi postępowanie pod nieobecność zgodnie z tą dyrektywą, ale także co do tego, że ewentualny wyrok skazujący, który wyda na końcu postępowania, jest zgodny z art. 9 dyrektywy w odniesieniu do prawa osoby skazanej zaocznie do wznowienia postępowania. W szczególności należy zapewnić osobie skazanej zaocznie prawo do wznowienia postępowania na warunkach określonych w prawie krajowym, które [muszą] być zgodne z dyrektywą.

42. Sąd odsyłający wskazuje, że sprzeczne z prawem Unii byłoby wydanie przez sąd krajowy wyroku zaocznego z jasną wiedzą o tym, że osoba skazana zaocznie nie mogłaby w pełni korzystać ze swojego prawa do wznowienia postępowania, o którym mowa w art. 9 dyrektywy 2016/343. Zgodnie z art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy procedury zaoczne i wyroki zaoczne są dopuszczalne w razie niespełnienia warunków określonych w art. 8 ust. 2 tylko z tego względu, że osoba skazana zaocznie ma prawo do wznowienia postępowania na warunkach przewidzianych w art. 9 (zob. również wyrok z dnia 19 maja 2022 r., Spetsializirana Prokuratura [postępowanie przeciwko zbiegłemu oskarżonemu], C-569/20, EU:C:2022:401, pkt 27 i 45). Gdyby osoba ta nie miała takiej możliwości lub gdyby ta możliwość była znacznie ograniczona przez przepis prawa krajowego, wówczas sąd prowadzący to postępowanie karne w trybie zaocznym w rzeczywistości naruszyłby art. 9, art. 8 ust. 4 i art. 8 ust. 2 dyrektywy. Każda wątpliwość, że postępowanie sądowe było przeprowadzone z naruszeniem prawa Unii, oznacza jednak, że konieczny jest wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, aby potwierdzić lub usunąć te wątpliwości.

43. Wreszcie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł już, że wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym są dopuszczalne w podobnych sprawach. Dotyczy to szeregu przypadków dotyczących przekazania osoby objętej europejskim nakazem aresztowania. W tych sprawach wykonujący nakaz krajowy organ sądowy wyraża wątpliwości co do zgodności z prawem przyszłych czynności procesowych lub faktycznych innego sądu krajowego lub krajowego organu egzekucyjnego, przy czym wątpliwości te mogą być wystarczająco niejasne, ponieważ dotyczą niepewnych przyszłych działań o charakterze faktycznym lub prawnym (wyroki: z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru, C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198; z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality [nieprawidłowości w systemie wymiaru sprawiedliwości], C-216/18 PPU, EU:C:2018:586; z dnia 25 lipca 2018 r., Generalstaatsanwaltschaft [warunki pozbawienia wolności na Węgrzech], C-220/18 PPU, EU:C:2018:589; oraz z dnia 20 maja 2021 r., Azienda Sanitaria Provinciale di Catania, C-128/19, EU:C:2019:857).

W niniejszej sprawie sąd krajowy (rozpoznający sprawę pod nieobecność oskarżonego) wyraża wątpliwości co do zgodności z prawem przyszłego postępowania sądu należącego do tego samego krajowego porządku prawnego (który będzie orzekał przedmiocie ewentualnego wniosku skazanego w trybie zaocznym o wznowienie postępowania). Wątpliwości te są oparte na wyraźnym przepisie prawa i związanym z nim orzecznictwie.

44. W związku z tym prosi się o przyjęcie założenia, że sąd odsyłający ma interes prawny w złożeniu niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. W przeciwnym razie byłoby zgodne z prawem UE, a także z art. 47 karty [praw podstawowych] wydanie przez sąd krajowy określonego wyroku (mianowicie orzeczenia co do istoty wydanego pod nieobecność oskarżonego) z wyraźną świadomością tego, że chociaż wydając ten wyrok nie naruszył prawa Unii, to jednak w przypadku jego wykonania (a ściślej rzecz biorąc w postępowaniu w sprawie wznowienia postępowania) naruszane jest prawo Unii.

Innymi słowy: wydałby on ten wyrok z wyraźną świadomością tego, że gwarancja zawarta w art. 8 ust. 4 i art. 9 dyrektywy 2016/343 nie byłaby w pełni skuteczna.

W PRZEDMIOCIE ZASADNOŚCI WNIOSKU O WYDANIE ORZECZENIA W TRYBIE PREJUDYCJALNYM

45. Zgodnie z art. 9 dyrektywy 2016/343 osoba skazana zaocznie, w przypadku której nie były spełnione warunki określone w art. 8 ust. 2 [dyrektywy], ma prawo do wznowienia postępowania.

46. Jedynym wymienionym w tym przepisie warunkiem dla wznowienia postępowania jest wniosek złożony przez osobę skazaną zaocznie – „[...] [podejrzani lub oskarżeni] mi[eli] prawo do [...]”. Artykuł 9 nie mówi jednak nic o obowiązku osoby skazanej zaocznie do osobistego stawienia się przed sądem orzekającym w sprawie jej wniosku.

47. Działanie tego sądu jest konieczne, ponieważ jest on właściwy do orzeczenia o tym, czy został złożony dopuszczalny wniosek o wznowienie postępowania; w szczególności rzeczony sąd jest również właściwy do oceny dokładnego rodzaju wznowionego postępowania na podstawie art. 9 – całkowicie nowa rozprawa lub częściowo nowa rozprawa.

48. Ponadto prawo krajowe (art. 423 ust. 3 NPK) przewiduje dodatkowy warunek, niewymieniony w art. 9 dyrektywy, dla celów uwzględnienia wniosku o wznowienie postępowania. Warunek ten polega na osobistym stawieniu się osoby skazanej zaocznie.

49. Powstaje pytanie, czy ten dodatkowy warunek jest zgodny z prawem UE. Nie ulega wątpliwości, że dyrektywa ze swej natury nie ma bezpośredniego skutku i wymaga transpozycji. W niniejszej sprawie jednak art. 9 dyrektywy 2016/343 przyznaje jednostce prawa wobec organu; przepis ten jest wystarczająco jasny, a jego stosowanie nie wymaga od ustawodawcy krajowego wydania stosownych przepisów. Zatem ma ona bezpośredni skutek (wyroki: z dnia 17 grudnia 2020 r., Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, pkt 55; oraz z dnia 19 maja 2022 r., Spetsializirana prokuratura [postępowanie przeciwko zbiegłemu oskarżonemu], C-569/20, EU:C:2022:401, pkt 28).

50. W tym okolicznościach zadaje się pytanie prejudycjalne, czy ustanowienie nowego, dodatkowego wymogu, który nie jest zawarty w art. 9 dyrektywy 2016/343, a mianowicie wymogu osobistego stawiennictwa osoby skazanej zaocznie przed sądem, który orzeka w przedmiocie zasadności wniosku o wznowienie postępowania, jest zgodne z art. 9 tej dyrektywy.

51. Wymóg ten jest ze swojej natury restrykcyjny, ponieważ zmniejsza skuteczność prawa przyznanego w art. 9 osobie skazanej zaocznie do żądania i uzyskania wznowienia postępowania.

52. Powstaje zatem pytanie, czy wymóg z art. 423 ust. 3 NPK jest zgodny z zasadą skuteczności. Zgodnie z tą zasadą transpozycja przepisu prawa Unii przez przepis prawa krajowego nie może uniemożliwiać lub nadmiernie utrudniać wykonywania praw przyznanych przez prawo Unii (wyrok z dnia 20 maja 2021 r., X [pojazdy-cysterny LPG], C-120/19, EU:C:2021:398, pkt 69).

53. W rzeczywistości wymóg określony w art. 423 ust. 3 NPC, że osoba skazana zaocznie musi stawić się osobiście, znacznie zmniejsza skuteczność prawa wynikającego z art. 9 dyrektywy, ponieważ osoba skazana zaocznie jest narażona na ryzyko zatrzymania, a w wyniku tego zostanie wykonany wyrok skazujący wydany pod jej nieobecność; jest to jednak właśnie ten wyrok skazujący, którego uchylecia osoba [może] żądać i je uzyskać. Po wznowieniu postępowania istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo, że zatrzymanie to będzie kontynuowane jako areszt tymczasowy (zob. powyżej, pkt 23–26 i 34).

54. Należy wyraźnie podkreślić, że art. 8 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy pozwala na wykonanie zaocznego wyroku skazującego wydanego poza przypadkami, o których mowa w ust. 2. Oznacza to, że wykonanie kary orzeczonej zaocznie nie narusza samo w sobie ani art. 8, ani art. 9 dyrektywy.

55. Jednakże w niniejszej sprawie wykonanie to rozpoczyna się po złożeniu przez osobę skazaną zaocznie wniosku o wznowienie postępowania, to znaczy po skorzystaniu przez osobę skazaną zaocznie z prawa przysługującego jej na mocy art. 9 [dyrektywy]. W takim przypadku istnieje wątpliwość, czy wykonanie kary orzeczonej zaocznie nie jest już niezgodne z prawem.

Ryzyko takiego zatrzymania mogłoby zniechęcić osobę skazaną zaocznie do skorzystania z prawa przysługującego jej na mocy art. 9 dyrektywy.

56. W tym samym kierunku zmierza art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy, zgodnie z którym osobę skazaną zaocznie, gdy tylko znajdzie się w areszcie, należy powiadomić o przysługującym jej prawie do wznowienia postępowania. Innymi słowy: osoba skazana zaocznie zostaje najpierw zatrzymana, a następnie ma możliwość skorzystania z przysługującego jej na mocy art. 9 prawa do wznowienia postępowania.

57. W spornym przepisie krajowym kolejność jest odwrotna: najpierw osoba skazana zaocznie składa wniosek o wznowienie postępowania, korzystając

z prawa przysługującego jej na mocy art. 9; następnie jest ona zobowiązana do osobistego stawiennictwa przed sądem, przy czym istnieje możliwość jej zatrzymania i tym samym wykonania kary orzeczonej pod jej nieobecność.

58. Wydaje się zatem, że ryzyko zatrzymania jest konieczną ceną, jaką osoba skazana zaocznie musi zapłacić, aby prawo przysługujące jej na mocy art. 9 rzeczywiście mogło być skuteczne. Jak już wspomniano (zob. powyżej, pkt 18–21), wniosek o wznowienie postępowania nie zostanie rozpoznany, jeżeli osoba skazana zaocznie nie stawi się przed sądem, do którego złożyła wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy na podstawie art. 9 [dyrektywy].

59. Przepis art. 423 ust. 3 NPK niweczy zatem istotę prawa z art. 9 dyrektywy. Prawo to chroni osobę skazaną zaocznie przed wykonaniem kary orzeczonej zaocznie, podczas gdy art. 423 ust. 3 KPK wymaga, aby osoba skazana zaocznie dobrowolnie narażała się na ryzyko zatrzymania i odbycia części kary orzeczonej zaocznie po to, aby złożony już przez nią wniosek mógł zostać rozpoznany co do istoty zgodnie z art. 9 oraz ewentualnie uwzględniony.

60. Identyczne zagadnienie omawiał Europejski Trybunał Praw Człowieka w pkt 87 zdanie drugie wyroku z dnia 13 lutego 2001 r., Krombach przeciwko Francji, nr 26731/96, CE:ECHR:2001:0213JUD002973196, a mianowicie czy osoba skazana zaocznie musi stawić się przed organami w celu uzyskania postępowania prowadzonego w jej obecności.

61. Z przedstawionych powyżej powodów

POSTANAWIA SIĘ:

Trybunałowi Unii Europejskiej zostaje PRZEDŁOŻONE PYTANIE PREJUDYCJALNE w brzmieniu wskazanym w pkt 2.

Postanowienie nie podlega zaskarżeniu.

[...]